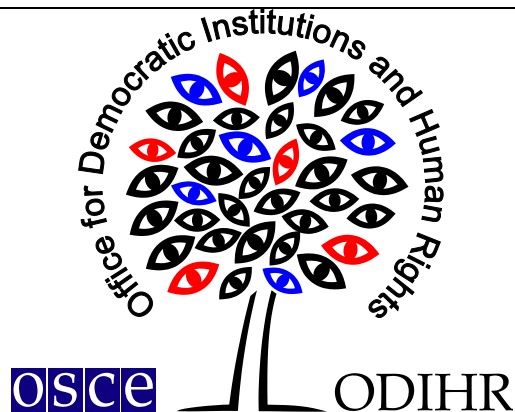

Varșovia, 26 aprilie 2019

Opinie-Nr.: Opinie Nr. HCRIM-
MDA/342/2018 [JG]

www.legislationline.org

**OPINIE REFERITOR LA PROIECTUL DE LEGE PRIVIND MODIFICAREA ȘI
COMPLETAREA PREVEDERILOR NORMATIVE ALE REPUBLICII
MOLDOVA CU PRIVIRE LA "INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ ȘI
NEGAREA HOLOCAUSTULUI"**

**în baza traducerii (neoficiale) în limba engleză a proiectului pentru modificarea și
completarea unor acte legislative, furnizat de Ministerul Justiției al Republicii
Moldova**

Oficiul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

Ulica Miodowa 10 PL-00-251 Varșovia Tel. +48 22 520 06 00 Fax. +48 22 520
0605

*Prezenta Opinie este de asemenea disponibilă în versiunea în limba română.
Însă versiunea în limba engleză va fi considerată a fi unica versiune oficială a prezentului document.*

CONȚINUT

I.	INTRODUCERE.....	3
II.	DOMENIUL ANALIZEI	4
III.	SUMAR EXECUTIV	5
IV.	ANALIZĂ ȘI RECOMANDĂRI.....	7
	1. Standardele internaționale în domeniul infrațiunilor motivate de prejudecată	7
	2. Comentarii generale	7
	3. Caracteristicile protejate.....	8
	4. Motivarea în bază de prejudecată	10
	5. Acțiunile intenționate îndreptate spre incitarea la ură, discriminare sau dezbinare .	12
	5.1 Caracteristicile protejate în cazurile de incitare la ură, discriminare sau dezbinare.	13
	5.2 Acțiunile intenționate, îndemnurile publice îndreptate spre aplicarea altor practici discriminatorii	15
	6. Propaganda genocidului sau a crimelor împotriva umanității.....	16
	7. Comentariile finale	18

Anexă: Proiectul de lege privind modificarea și completarea unor acte legislative ale Republicii Moldova cu privire la "Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului"

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

I. INTRODUCERE

1. *Pe data de 30 octombrie 2018, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a expediat Oficiului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (în continuare, denumit OSCE/ODIHR) solicitarea de a efectua analiza juridică a Proiectului de lege pentru modificarea prevederilor Codului Penal și Codului Contravențional al Republicii Moldova, intitulat “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului – modificarea și completarea unor acte normative” (în continuare, denumit “Proiectul de modificare a actelor normative”), precum și a Legii pentru contracararea activității extremiste în Republica Moldova din 2003. Ministerul Justiției a informat ODIHR că proiectul a fost prezentat în contextul Planului Național de Acțiune pentru anii 2017-2019 privind implementarea Declarației Parlamentului Republicii Moldova privind acceptarea Raportului Final al Comisiei Internaționale pentru Studiul Holocaustului [citat]. Punctul 4.1. al Planului de Acțiune prevede efectuarea unei “analize pertinente a legislației naționale în vigoare cu scopul de ajustare a acesteia la normele internaționale pentru combaterea rasismului, xenofobiei, anti-Semitismului și a tratamentului intolerant.”*
2. *Pe data de 6 noiembrie 2018, OSCE/ODIHR a răspuns la această solicitare, confirmând disponibilitatea Oficiului de a elabora opinia juridică privind gradul de aliniere a acestor proiecte de modificări legislative la angajamentele asumate față de OSCE, precum și la standardele internaționale în materie de drepturile omului.*
3. *Pe data de 20 februarie 2019, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a concretizat că urmează a fi revizuite integral atât Proiectul de modificare a actelor normative, cât și Legea din 2003 cu privire la contracararea activității extremiste, pentru a se evalua gradul de concordanță a acestora cu angajamentele asumate în fața OSCE, relevante domeniului dimensiunii umane, precum și cu standardele internaționale ale drepturilor omului. Or, Legea din 2003 cu privire la activitatea extremistă urmează a fi supusă analizei juridice în cadrul unei opinii separate.*
4. *Prezenta Opinie a fost elaborată ulterior unei Opinii din 15 martie 2016, de asemenea elaborată în baza solicitării Ministerului Justiției al Moldovei privind proiectul similar de modificare a actelor normative (denumită în continuare “Opinia din 2016”),¹ precum și Opiniei din 2010 cu privire la un șir de alte modificări de acte normative cu referire la infrațiunile motivate de prejudecată.²*
5. *Prezenta Opinie a fost elaborată ca răspuns la solicitarea sus-menționată. OSCE/ODIHR a efectuat prezenta analiză în cadrul mandatului său elucidat în Decizia nr. 4/03 al Consiliului de Miniștri al OSCE cu privire la comportamentul tolerant și nediscriminatoriu, în care Statele participante ale OSCE și-au asumat angajamentul “în caz de necesitate, de a solicita asistența ODIHR în elaborarea proiectelor de lege și*

---

¹ Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea prevederilor din Codul Penal și Codul contravențional al Moldovei cu referire la infrațiunile motivate de prejudecată, elaborată pe data de 15 martie 2016, disponibilă pe <http://www.legislationline.org/documents/id/19901> (denumită în continuare “Opinia din 2016”).

² Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea prevederilor din Codul penal al Moldovei cu privire la infrațiunile motivate de ură, HCRIM-MOL/156/2010, elaborată pe data de 7 iunie 2010, accesibilă pe pagina web <http://www.legislationline.org/documents/id/15840> (“denumită în continuare Opinia din 2010”).

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

revizuirea acestor acte normative [în materie de combatere a infrațiunilor motivate de ură]”.³

II. DOMENIUL ANALIZEI

6. Domeniul prezentei Opinii se referă doar la Proiectul de lege pentru modificarea actelor legislative, prezentat analizei. Astfel delimitată, prezenta Opinie nu reprezintă o analiză exhaustivă a cadrului legislativ și instituțional integral, care reglementează domeniul infrațiunilor motivate de prejudecată pe teritoriul Moldovei.
7. Prezenta Opinie ridică probleme cheie și identifică domeniile problematice. În interesul conciziei, prezenta Opinie se focalizează preponderent pe acele prevederi care necesită îmbunătățire, și nu pe aspectele pozitive ale Proiectului de lege pentru modificarea prevederilor legislative. Recomandările ulterioare sunt bazate pe standardele și practicile internaționale aplicabile în domeniul infrațiunilor motivate de prejudecăți. De asemenea, prezenta Opinie se axează, în funcție de relevanță, pe practicile bune din alte State participante la OSCE în acest domeniu.
8. Mai mult, în conformitate cu Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor⁴ (în continuare, “CEDAW”) și cu Planul de Acțiune al OSCE din 2004 cu referire la Promovarea egalității de gen și în conformitate cu angajamentele de integrare a perspectivei de gen în activitățile OSCE, opiniile ODIHR analizează impactul potențial diferit pe care Proiectul de modificare a legislației îl poate exercita asupra bărbaților și femeilor.⁵
9. Prezenta Opinie se bazează pe traducerea neoficială în limba engleză a Proiectului de modificare a legislației, furnizat de Ministerul Justiției, alăturat la finalul acestui document sub formă de Anexă. Astfel pot rezulta erori de traducere. Prezenta opinie este de asemenea disponibilă și în limba română. Totuși, versiunea engleză rămâne a fi considerată unica versiune oficială a documentului.
10. Luând în considerare cele de mai sus, OSCE/ODIHR ține să menționeze că prezenta Opinie nu constituie un impediment pentru OSCE/ODIHR în a formula recomandări sau comentarii scrise sau verbale privind actele respective legislative sau legislația aferentă din Moldova, pe care OSCE/ODIHR ar putea să le considere drept fiind relevante în viitor.

---

³ A se vedea par. 6 din Decizia Consiliului de Miniștri al OSCE Nr. 4/03 cu privire la comportamentul tolerant și nediscriminatoriu, adoptată la Întunirea Consiliului de Miniștri de la Maastricht pe data de 2 decembrie 2003, accesibilă pe pagina web <http://www.osce.org/mc/19382> (denumită în continuare “Decizia Consiliului de Miniștri al OSCE nr. 4/03”).

⁴ Convenția Organizației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, adoptată de Adunarea generală prin Rezoluția Adunării Generale nr. 34/180 din 18 decembrie 1979. Republica Moldova a aderat la această Convenție pe data de 1 iulie 1994.

⁵ A se vedea par. 32 din Planul de Acțiune al OSCE privind Promovarea Egalității de Gen, adoptat prin Decizia nr. 14/04, MC.DEC/14/04 (2004), disponibilă pe <http://www.osce.org/mc/23295?download=true>.

III. SUMAR EXECUTIV

11. Proiectul de modificare a legislației supus analizei prezente reprezintă o versiune actualizată a modificărilor legislative deja analizate anterior de ODIHR în 2016. Prezentul Proiect de modificare a legislației conține deja unele recomandări ale ODIHR, însă, per total, se diferențiază doar sub anumite aspecte de modificările legislative deja analizate, motiv din care prezenta Opinie se bazează în mare măsură pe Opinia din 2016.
12. Din start, este salutar efortul legiuitorului de a propune consolidarea cadrului legislativ pentru urmărirea penală și sancționarea infracțiunilor comise din motive de prejudecată (de asemenea, cunoscute ca "infracțiuni motivate de ură"⁶). Este salutar și faptul că reforma legislației din Moldova în domeniul infracțiunilor motivate de prejudecată este amplasată în contextul mai vast al combaterii intoleranței, precum și efortul de a ajusta legislația națională în domeniul combaterii crimelor motivate de prejudecăți și nediscriminare la standardele internaționale.
13. Proiectul de modificare a legislației propune o lărgire a domeniului de acțiune a normelor generale de aplicare a pedepselor mai aspre din Codul Penal și Contravențional, în același timp majorând pragul faptelor pasibile de pedeapsa penală în cazul infracțiunilor motivate de prejudecăți. Prezenta abordare este foarte binevenită și este în mare măsură conformă practicilor bune în acest domeniu la nivel internațional. Un aspect deosebit de pozitiv este includerea unor criterii protejate adiționale suplimentar limitării la motive "sociale, etnice, de rasă sau convingeri religioase", care sunt actualmente stipulate în Codul Penal. Per total, așa cum se menționează în Opinia din 2016, Proiectul de modificare a legislației reprezintă o puternică afirmație că statul și societatea Moldovei respinge și demonstrează o atitudine de zero toleranță față de infracțiunile motivate de prejudecăți, în același timp recunoscând natura specială și deosebita gravitate a acestor infracțiuni.
14. În același timp, un șir de aspecte îngrijorătoare exprimate de ODIHR în Opinia sa din 2016 (precum și unele aspecte vociferate în Opinia sa din 2010) nu au fost soluționate în Proiectul actual de modificare a legislației. Unele din prevederile din Proiectul de modificare a legislației sunt elaborate de o manieră excesiv de largă și nu sunt în conformitate cu principiul de securitate juridică, previzibilitate și precizie a legii penale. În special, această remarcă este valabilă cu referire la proiectul Articolului 346 al Codului Penal, care de asemenea constituie o restricționare nejustificată a libertății de exprimare.
15. În mod specific și suplimentar remarcilor expuse mai sus, OSCE/ODIHR propune următoarele recomandări pentru a îmbunătăți în continuare Proiectul de modificare a actelor normative:

---

⁶ În timp ce "ură" nu este în mod necesar motivul comiterii unei infracțiuni motivate de prejudecată și, prin urmare, este preferabil uzul sintagmei "motivate de prejudecată", termenul "infracțiuni motivate de ură" este unul larg răspândit, fiind utilizat termenul de "infracțiune motivate de prejudecată" în alternanță cu sintagma "infracțiuni motivate de ură"; a se vedea de asemenea OSCE/ODIHR, *Legislația vizând infracțiunile motivate de ură: Îndrumar practic* (2009) (în continuare, denumit "Îndrumarul Practic al ODIHR din 2009 cu referire la Legislația de combatere a infracțiunilor motivate de ură"), pag. 17-18, accesibil pe pagina web <http://www.osce.org/odihr/36426?download=true>.

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

- A. Se propune modificarea articolului 134¹⁴ din Codul Penal și a articolului 46² din Codul Contravențional, după cum urmează:
- de a înlătura referirile la ”motive [de prejudecată...]”, ”raționamente [ale făptuitorului]”, sau ”motivele” din articolele 134¹⁴ din Codul penal și articolul 46² din Codul Contravențional și de a le înlocui cu sintagme de o formulare mai neutră – cum ar fi ”din motiv de”, ”datorate” sau ”motivate de”; [par. 29-31]
  - De a completa ambele prevederi pentru ca acestea să reglementeze cu claritate că infrațiunile motivate fie în integritate, fie parțial de prejudecata infractorului față de victimă, datorită prezenței la aceasta/acesta a caracteristicilor protejate, urmează a fi sancționate; [par. 23]
  - de a completa prevederile, ca acestea să se extindă inclusiv asupra entităților și bunurilor ce le aparțin sau sunt asociate cu persoanele care dețin în profilul său caracteristicile protejate stipulate în articolul 134¹⁴ al Codului penal și articolul 46² al Codului contravențional; [par. 31]
  - de a înlătura referirile la ”origine socială”, ”proprietate”, ”trăsături genetice”, ”opinii politice”, ”apartenență sau neapartenență la un grup, naștere sau descendență”, ”sănătate” și ”vârstă”; în calitate de caracteristici protejate, în același timp asigurând includerea unei definiții largite privind ”dizabilitățile”, care să cuprindă anumite categorii de maladii, oferind astfel protecție persoanelor infectate cu HIV; [par. 24-28]
- B. De a clarifica în Proiectul de modificare a legislației modul de identificare a motivului infrațiunii motivate de prejudecată, în același timp specificându-se că doar prezența anumitor caracteristici protejate în profilul victimei, deși importantă, nu va constitui în sine o bază suficientă pentru a concluda că infrațiunea a fost motivată de prejudecată; [par. 32-34]
- C. De a revizui noul articol 346 din Codul penal, după cum urmează:
- a include specificarea privind faptele penale care constituie instigare la acte de violență, precum și de a se include definiții fiabile pentru asemenea termeni cheie cum sunt ”ura”, ”discriminarea”, ”violență” și/sau ”ostilitatea” în cadrul național legislativ; [par. 39]
  - a include criteriile protejate suplimentare, în baza cărora poate avea loc instigarea la violență, discriminare și dezbinare ce sfidează conviețuirea pașnică, în limitele prezentei prevederi, cel puțin criteriul de ”culoare”, ”orientare sexuală și identitate de gen”, ”religie sau convingeri religioase,” și ”dizabilitate” [par. 40];
  - a înlătura în totalitate referirile ambigue privind limitarea în drepturi și stabilirea de avantaje și, în locul acestora, de a include o definiție clară a noțiunii de ”discriminare”, în scopul atribuit de Codul penal; [par. 41]
  - a lua în considerare posibilitatea includerii prevederilor privind circumstanțele atenuante și excepțiile aplicabile, de exemplu atunci când declarațiile la care se face referire în articolul 34 au fost făcute cu intenția unui discurs de bună credință sau a discursului public pe o temă de importanță publică [par. 44];
- D. **De a lua măsuri pentru a oferi o formulare mai concretă articolului 135². Ca minim, Proiectul de modificare a actelor normative trebuie să se centreze pe discursurile publice pronunțate de o manieră care constituie instigare la violență [par. 45-50].**

Recomandările adiționale, accentuate prin uzul caracterelor aldine, sunt de asemenea incluse în textul prezentei opinii.

IV. ANALIZĂ ȘI RECOMANDĂRI

1. Standardele internaționale în domeniul infracțiunilor motivate de prejudecată

16. Pentru o prezentare de ansamblu detaliată și concisă a angajamentelor OSCE și a standardelor internaționale din domeniul infracțiunilor motivate de prejudecată, OSCE/ODIHR face referire la alineatele 11-24 din Opinia din 2016, alăturată la prezenta Opinie sub formă de Anexă 2.⁷

2. Comentarii generale

17. Proiectul de lege pentru modificarea legislației supus analizei constituie o versiune actualizată a Proiectului de modificare a legislației, evaluat de ODIHR în Opinia sa din 2016. Prezenta Opinie se concentrează pe modificările la acest Proiect, care se diferențiază de prevederile supuse anterior analizei juridice. În măsura în care Recomandările conținute în Opiniile din 2016 mai sunt relevante și acum, acestea vor fi reiterate și în prezenta Opinie, de altfel, prezenta Opinie face referire în măsură considerabilă la Opinia din 2016.
18. Noul proiect de lege pentru modificarea legislației conține reglementări similare celor analizate în 2016 în materie de scop, text și caracter. Actualmente, Codul penal în vigoare al Moldovei deja conține norme juridice penale de aplicare a unor pedepse penale mai aspre în cazul a câtorva articole ce vizează infracțiuni comise ”din motive de ură socială, rasială și religioasă”. Adițional, articolul 77, alin. 1(d) al Codului Penal conține o reglementare generală ce prevede aplicarea unor pedepse penale mai aspre, care trebuie să fie luate în considerare de judecători la sancționarea infractorilor ce comit infracțiuni ”motivate de ură socială, etnică, rasială sau religioasă”.
19. Atât Proiectul prezent, precum și cel din 2016 se focalizează pe infracțiunile și contravențiile motivate de prejudecată, pe anumite forme ale ”discursului de ură”, precum și alte forme de comportament discriminatoriu pasibil de pedeapsă penală. Noul proiect de modificare a legislației conține de asemenea interdicția ”propagandei genocidului sau a crimelor împotriva umanității” în noul Articol 135². Noul proiect de modificare a legislației prezintă o extindere a domeniului articolului 77, alin. 1 (d) prin înlocuirea sintagmei ”ură socială, etnică sau religioasă” cu sintagma ”prejudecată, dispreț sau ură”. Sintagma ”prejudecată, dispreț sau ură” de asemenea înlocuiește formula actuală din reglementările normative specifice în vigoare de aplicare a unor pedepse penale mai aspre, precum și în cadrul noilor prevederi adăugate în Proiectul de modificare a legislației.⁸

⁷ A se vedea *op. cit.* nota de subsol 1 (Opinia din 2016).

⁸ De asemenea, a se vedea *ibid.*, par. 25.

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

20. În comparație cu Proiectul din 2016, Proiectul de modificare a legislației nu mai conține prevederi penale prin care sunt aplicate pedepse penale mai aspre în cazul infracțiunilor de instigare la suicid (articolul 150 (2)), sclavie (articolul 167), muncă forțată (articolul 168), șantaj (articolul 189 (3)), transmiterea unei boli venerice sau contaminarea cu maladia SIDA (articolele 211, 212) precum și introducerea ilegală intenționată în organismul altei persoane a drogurilor și a altor substanțe similare (articolul 217⁶). Această tendință este una binevenită și în conformitate cu recomandările ce se conțin în Opinia din 2016.⁹

3. Caracteristicile protejate

21. În Opinia din 2016 se conțin un șir de recomandări cu privire la criteriile protejate, stipulate de noul articol 134¹⁴ din Codul Penal și articolul 46² din Codul contravențional. De asemenea, aceasta recomandă includerea cazurilor de asociere, afiliere și motivelor mixte în prevederile normative.¹⁰ Adicional, aceasta recomandă și reformularea, clarificarea sau includerea unor criterii, precum și inserarea criteriilor omise.¹¹
22. Noul Proiect de modificare a actelor normative a luat în considerare unele recomandări. De asemenea, este salutar faptul că versiunea actuală include, în conformitate cu recomandările propuse, referirea la victimele infracțiunilor comise prin afiliere sau asociere.¹² Mai mult decât atât, în timp ce Proiectul de lege supus analizei în Opinia din 2016 conține o listă neexhaustivă de criterii ”în bază de alte criterii, față de persoanele care pot fi caracterizate ca deținând aceste caracteristici”, din prezentul Proiect de lege, așa cum s-a recomandat în 2016, a fost înlăturată această sintagmă, astfel asigurându-se faptul ca criteriile stipulate în articolul 134¹⁴ al Codului penal și Articolul 46² din Codul contravențional să fie unicele criterii protejate posibile.¹³
23. Totuși, majoritatea aspectelor îngrijorătoare ce au fost exprimate cu referire la lista de criterii protejate sunt relevante și în contextul noilor prevederi din noul Proiect de modificare a legislației. În special, **se recomandă de a clarifica explicit categoriile de infracțiuni care sunt doar parțial motivate de prejudecată (așa-zisele infracțiuni comise ”din motive mixte”) în noul Proiect de modificare a actelor normative.**¹⁴
24. Lista de criterii protejate rămâne a fi de un caracter excesiv de larg¹⁵ și, pe alocuri, prea ambiguă pentru a se conforma cerințelor principului de securitate juridică, previzibilitate și precizie a legii penale. Lărgirea excesivă a cadrului normativ rezervat infracțiunilor motivate de prejudecată ar putea rezulta în consecința neintenționată de diluare a acțiunii protecției pe care aceste prevederi intenționează să le ofere. Criminalizarea faptelor ce implică comiterea de infracțiuni motivate de prejudecată proiectează un mesaj puternic că sistemul de justiție penală și societatea în întregime nu

⁹ Ibid par. 30-35.

¹⁰ Ibid par. 39, 40.

¹¹ Ibid par. 41-56.

¹² Ibid par. 39.

¹³ Ibid par. 42-4.

¹⁴ A se vedea, de asemenea, nota de subsol *op. cit.* paginile 55-56 (Îndrumarul practic al ODIHR din 2009 cu referire la legislația penală din domeniul infracțiunilor motivate de ură).

¹⁵ A se vedea nota de subsol 1, *op. cit.*, par. 41-56 (Opinia din 2016); a se vedea, de asemenea, nota de subsol 2, *op. cit.*, Recomandarea B și par. 46 (Opinia din 2010) .

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

tolerează crimele motivate, fie integral sau parțial, de prejudecata împotriva unui grup de persoane. Dacă setul de caracteristici protejate nu este definit prin trăsăturile imuabile sau de caracter fundamental specifice identității unui grup de persoane, există riscul ca acest mesaj să fie pierdut, iar legea va fi una mai puțin aplicabilă în practică.¹⁶

25. Articolele 134¹⁴ din Codul Penal și 46² din Codul contravențional încă mai conțin un șir de caracteristici, cum ar fi “originea socială,” “trăsăturile genetice,” “opiniile politice,” “naștere sau descendență” sau “vârsta” care sunt potrivite contextului legislației anti-discriminatorii, însă sunt prea vagi și deschise interpretărilor pentru a fi utilizate în calitate de caracteristici protejate în contextul infrațiunilor motivate de prejudecată.¹⁷
26. Un aspect pozitiv este că, în comparație cu Proiectul anterior de modificare a legislației, actualul Proiect de modificare a legislației propus analizei nu conține sintagma ”alte opinii” în calitate de criteriu protejat. Însă, deși există argumente care susțin includerea acestuia în calitate de criteriu protejat,¹⁸ este preferabil, așa cum s-a mai recomandat, de a elimina în totalitate criteriul de opinie politică din lista de caracteristici protejate.¹⁹
27. Adicional, este salutar că Proiectul de modificare a legislației nu mai conține referirea la grupuri majoritare sau minoritare. Totuși, includerea sintagmei ”apartenența sau neapartenența la un grup” de asemenea nu constituie includerea unei caracteristici protejate noi, ferme și inechivoce și, prin urmare, este de prisos. Prevederile cu referire la infrațiunile motivate de prejudecată au ca scop reglementarea criteriilor protejate generale, fără a se axa preponderent pe grupurile specifice protejate (ceea ce ar putea constitui tratament discriminatoriu). Prin urmare, introducerea sintagmei ”grupuri” protejate, și nu a ”caracteristicilor” protejate, nu corespunde caracterului Articolului 134¹⁴ din Codul Penal și articolului 46² din Codul contravențional, și nici bunelor practici în domeniul reglementării legislative a infrațiunilor motivate de ură. Astfel, uzul sintagmei ”apartenența sau neapartenența la un grup” este de prisos și se recomandă eliminarea acesteia din Proiect.²⁰

¹⁶ A se vedea în continuare ibid. par. 41 (Opinia din 2016) și de exemplu Comentariile OSCE/ODIHR cu referire la Proiectul de modificare a anumitor prevederi din Codul Penal al fostei Republici Iugoslave Macedonia privind infrațiunile motivate de prejudecată, par. 39-41, elaborate pe data de 14 aprilie 2016, accesibilă pe pagina web://www.legislationline.org/documents/id/19902.

¹⁷ A se vedea, de asemenea, ibid par. 44, 47 (Opinia din 2016); a se vedea, de asemenea, Opinia OSCE/ODIHR asupra Proiectului de lege privind anumite prevederi ale Codului penal al Poloniei, HCRIM– POL/277/2015, elaborată pe 3 decembrie 2015, par. 44, accesibilă pe pagina web <http://www.legislationline.org/documents/id/19893>; de asemenea, a se vedea op. cit. nota de subsol 6 pagina 38 (Îndrumarul practic din 2009 al ODIHR cu privire la Legislația în domeniul infrațiunilor motivate de ură); Comentariile OSCE/ODIHR la Proiectul de modificare a anumitor prevederi ale Codului Penal al Republicii Macedonia din fosta Iugoslavia privind infrațiunile motivate de ură [actualmente Macedonia de Nord] HCRIM-MKD/283/2016, elaborate pe 14 aprilie 2016, par. 36, accesibile pe pagina web <http://www.legislationline.org/documents/id/19902>.

¹⁸ A se vedea ibid nota de subsol 59 (Opinia din 2016) cu referire la cauza *Virabyan c. Armeniei*, Hotărârea CtEDO din 1 octombrie 2012 (Cererea nr. 40094/05), accesibilă pe pagina web <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-113302>, în care se menționează că autoritățile Statului au obligația “de a lua măsuri rezonabile pentru a demasca prezența oricăror motive politice și de a identifica dacă atitudinea de intoleranță față de o opinie politică divergentă a avut sau nu un rol în cauzarea de (confruntări violente)”, în același timp recunoscând că ”acumularea de probe pentru a demonstra prezența unui subtext politic va fi foarte dificilă în practică” și că “Obligația statului de a investiga prezența unor posibile contexte motivate politic în cazul comiterii acțiunilor violente este o obligație de minimă diligență de a lua măsurile necesare, însă nu constituie o obligație absolută”, par. 218-21.

¹⁹ A se vedea ibid par. 47 (Opinia din 2016).

²⁰ Ibid par. 50 (Opinia din 2016).

28. Reiterând parțial recomandările din Opinia din 2016, se recomandă evitarea referirilor la un șir de criterii care au caracter (i) ambiguu, neclar sau dificil de a interpreta, și/sau (ii) nu sunt imuabile sau fundamentale în mod egal pentru autoidentificarea persoanei, și astfel, nu sunt acceptate uzual în calitate de caracteristici protejate în contextul infrațiunilor motivate de prejudecată. Se recomandă eliminarea sintagmelor cu referire la "origine socială", "proprietate", "trăsături genetice", opinii politice, "apartenență sau neapartenență la un grup", "naștere sau descendență", "sănătate" și "vârstă" în calitate de caracteristici protejate, în același timp asigurându-se includerea definiției de "dizabilitate" care să cuprindă anumite maladii, astfel protejând persoanele afectate de HIV.²¹

4. Motivarea în bază de prejudecată

29. Articolul 134¹⁴ din Codul Penal și 46² din Codul contravențional conținute în Proiectul de lege definesc "motivul de prejudecată, dispreț sau ură" ca fiind "raționamente ale făptuitorului de a comite infrațiunea determinată de atitudinea sa ostilă, generată din motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale", care se bazează pe una din caracteristicile sus-menționate (a se vedea par. 21-28 *supra*).

30. Prezenta Opinie reiterează comentariile exprimate în Opinia din 2016, salutând totodată decizia de a evita centrarea pe "ură" ca motivul unic ce definește infrațiunile motivate de prejudecată, însă se recomandă **eliminarea în totalitate a oricăror referiri la "ură" și "ostilitate" din Articolul 134¹⁴ din Codul penal și Articolul 46² din Codul contravențional din Proiectul de lege, cu excepția cazului când se asigură o interpretare concretă pentru uzul acestor sintagme.** Argumentarea acestei recomandări se conține în Opinia din 2016²² și se reduce în esență la argumentul că deoarece "infrațiunile motivate de ură" sunt fapte penale comise din motiv de prejudecată, nu este necesară includerea sintagmei "ură" și nici "ostilitate" în contextul infrațiunilor motivate de prejudecată.²³

31. Definițiile propuse în Proiect pentru Articolul 134¹⁴ din Codul penal și Articolul 46² din Codul contravențional sunt excesiv de complexe, conferind un caracter ambiguu normelor juridice. Sintagma utilizată privind "raționamentele" ar putea de asemenea fi interpretată în sensul conferirii legitimității motivelor făptuitorului în comiterea infrațiunii. **Se recomandă simplificarea limbajului utilizat pentru formularea articolelor sus-menționate. Definițiile propuse în Proiectul de lege pentru Articolele 134¹⁴ și 46² trebuie să utilizeze sintagmele "motive de prejudecată [dispreț și ură]". Alte sintagme ce fac referire la "motive [de prejudecată...]", "raționamente [ale făptuitorului]", sau la "motive" trebuie**

²¹ Ibid par. 48 și Recomandarea cheie A (Opinia din 2016); se menționează că Statele părți la Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la Drepturile persoanelor cu dizabilități (denumită în continuare "CDPD") au obligația de a asigura conformitatea cadrului normativ cu o asemenea definiție a dizabilității, prin care să se asigure protecția persoanelor infectate de HIV împotriva traumei și discriminării; CDPD, adoptată de Adunarea Generală prin Rezoluția nr. 61/106 din 13 decembrie 2006. Moldova a ratificat CDPD pe data de 21 septembrie 2010; a se vedea în continuare, de exemplu, Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului (OICDO), Organizația Mondială a Sănătății și Declarația politică privind dizabilitatea și HIV, elaborată de UNAIDS (aprilie 2009), pagina 1, accesibilă pe pagina web la http://www.who.int/disabilities/jc1632_policy_brief_disability_en.pdf.

²² Ibid par. 58-60 (Opinia din 2016).

²³ A se vedea în continuare nota de subsol 6, *op. cit.*, paginile 17-18 (Îndrumarul practic al ODIHR din 2009 cu privire la legislația în domeniul infrațiunilor motivate de ură).

eliminate din prevederile prezente, iar motivul comiterii infracțiunii urmează a fi definit ca acțiunea făptuitorului "care se datorează", are loc "din motiv de" sau "în bază de" [caracteristicile protejate enumerate]. Articolele urmează a fi completate prin includerea reglementării că nu doar persoanele care dețin în profilul său caracteristicile protejate, dar și entitățile, proprietatea precum și persoanele asociate acestora, inclusiv persoanele care le oferă suport, pot deveni ținta infracțiunilor astfel motivate."

32. În acest sens, este important de a înțelege ce anume se are în vedere prin afirmația că o infracțiune este comisă "datorită" prezenței unor caracteristici protejate. "Infrațiunile motivate de prejudecată" au loc atunci când făptuitorul alege intenționat victima în bază de prezența unei sau mai multor caracteristici protejate în profilul acesteia, sau în cazurile când o infracțiune, de altfel standard, implică circumstanțe agravante în cursul comiterii faptei penale, sau imediat înainte sau după consumarea infracțiunii, prin demonstrarea unei atitudini ostile față de caracteristica protejată, precum și atunci când proiectarea acestei atitudini selective sau ostile este evidențiată prin uzul de cuvinte scrise sau în mod verbal, prin imagini, obiecte, acțiuni sau orice alte probe ale atitudinii în bază de prejudecată. Pe de altă parte, doar simplul fapt că victima deține în profilul său o caracteristică protejată, atunci când lipsesc probele că victima a fost agresată intenționat, nu este un element constitutiv suficient pentru a servi ca bază juridică că a fost săvârșită o infracțiune motivată de ură. În orice caz, în toate situațiile când a fost comisă o infracțiune, autoritățile de resort au obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru efectuarea unei anchete penale, care să dezvăluie dacă au existat motivele sus-menționate și dacă fapta penală comisă poate fi calificată drept fiind "infracțiune motivată de ură".
33. Prin urmare, ODIHR reiterează recomandarea sa privind necesitatea **de a introduce o clarificare în Proiectul de lege privind modalitatea de identificare a prezenței motivului de prejudecată, în același timp fiind necesară includerea specificării că prezența în profilul victimei a anumitor caracteristici protejate nu va constitui în sine o bază suficientă pentru a concluda că s-a comis o infracțiune motivată de prejudecată.**
34. Însă, luând în considerare faptul că totuși normele juridice cu referire la "infracțiunile motivate de prejudecată" nu pot asigura includerea tuturor cazurilor posibile de comitere a infracțiunilor împotriva anumitor categorii de persoane, care sunt considerate că necesită o protecție specială datorită situației lor specifice sau obstacolelor specifice pe care le întâmpină, aceasta nu înseamnă că anumite cazuri nu pot fi reglementate prin norme juridice penale. De exemplu, anumite infracțiuni comise împotriva minorilor, femeilor însărcinate, persoanelor cu dizabilități sau persoanelor în etate pot rezulta în aplicarea unor pedepse penale mai aspre, însă nu vor fi calificate în mod necesar ca "infracțiuni motivate de ură".

Codul penal al Republicii Moldova reafirmă acest fapt, de exemplu prin includerea unor pedepse penale mai aspre, separate, pentru omor intenționat din motivul de prejudecată, și pentru infracțiunea de omor intenționat comisă "cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor" (articolul 145 (2) (e) din Codul penal).

5. Acțiunile intenționate îndreptate spre incitarea la ură, discriminare sau dezbinare

35. În Proiectul de lege se propune modificarea Articolului 346 al Codului penal după cum urmează: “ Acțiunile intenționate, îndemnurile publice, diseminarea informației sau alte forme de punere la dispoziția publicului, inclusiv prin intermediul mass-media, în formă scrisă sau prin intermediul unui sistem informatic, îndreptate spre incitarea la ură, violență ori discriminare sau spre dezbinarea non-pașnică națională, teritorială, etnică, rasială sau religioasă, precum și spre limitarea drepturilor ori stabilirea de avantaje persoanelor, în funcție de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, avere, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice natură similară, naștere sau descendență, dizabilitate, stare de sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen sau orice alt criteriu similar, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 500 până la 600 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 an până la 3 ani.”

36. Formularea acestui articol în versiunea în limba engleză apare ca fiind una ambiguă și necesitând o reformulare substanțială, deoarece nu conține linii directoare clare cu referire la domeniul de aplicare a prezentei prevederi. Prima parte a articolului interzice ”acțiunile intenționate, îndemnurile publice, diseminarea informației (...) îndreptate spre incitarea la ură, violență ori discriminare sau spre dezbinarea non-pașnică națională, teritorială, etnică, rasială sau religioasă”. Partea a doua a acestui articol conține, aparent, criminalizarea acțiunilor care rezultă în ”limitarea drepturilor ori stabilirea de avantaje persoanelor” în baza criteriilor protejate (rasă, culoare, etnie etc.). Aceasta poate rezulta în aplicarea de pedepse penale doar pentru diseminarea informației care, de exemplu, poate fi considerată discriminatorie. Fără o definiție clară a termenului ”discriminare” în acest context, există posibilitatea ca aceasta să rezulte în ingerințe nejustificate în drepturile și libertățile fundamentale.

37. Mai mult decât atât, este discutabil dacă uzul unor asemenea sintagme ca “limitarea, fie directă sau indirectă a drepturilor” sau ”stabilirea de avantaje persoanelor, în mod direct sau indirect” este suficient de clar și previzibil pentru a se alinia standardelor prevăzute de articolul 7 al CEDO.²⁴ Astfel, orice acțiune sau decizie a persoanelor fizice sau cu funcții publice care vor atribui anumite avantaje unor grupuri, care sunt identificate prin semnele caracteristice ale grupului/caracteristicilor protejate are potențialul să fie calificată ca faptă penală, pasibilă de pedeapsa penală stipulată de Articolul 346, ceea ce va rezulta în urmărirea penală a acțiunilor cu caracter discriminatoriu (chiar și în cazurile de așa-zisa discriminare ”pozitivă” sau ”justificată”). În esență, doar o simplă menționare a condiției că sunt limitate drepturile sau sunt atribuite avantaje, fără a se specifica care acțiuni anume sunt luate în considerare și la care anume drepturi sau avantaje se face referire, este prea ambiguă pentru a fi în concordanță cu aceste condiții. **Se recomandă, similar recomandării expuse în Opinia din 2016, să fie eliminate orice referințe la limitarea drepturilor și asigurare de avantaje, iar în locul acestora să fie inclusă o definiție clară a noțiunii de ”discriminare”, în scopul aplicării în domeniul de acțiune a Codului penal.**²⁵

²⁴ Cauza *Rohlena c. Republicii Cehe* [GC], Hotărârea CtEDO din 27 ianuarie 2015 (Cerere nr. [59552/08](https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-151051)), par. 78-79, accesibilă pe pagina web a Curții <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-151051>.

²⁵ Ibid par. 73.

5.1 Caracteristicile protejate în cazurile de incitare la ură, discriminare sau dezbinare

38. Este salutar faptul că Articolul 346 din Proiectul de modificare a actelor normative nu mai conține acțiunile intenționate ”ce au ca scop umilirea onoarei și demnității naționale” în calitate de fapte pasibile de pedeapsă penală. Recomandarea în acest sens a fost expusă atât în Opinia din 2010,²⁶ precum și în cea din 2016.²⁷ Această ajustare constituie un pas important în procesul de aliniere a prevederii în cauză la exigențele dreptului la libertatea exprimării, conținute în articolul 19 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice²⁸ și Articolul 10 al CEDO.²⁹ Eliminarea sintagmei cu referire la noțiunile ambigue de ”umilire a onoarei și demnității naționale” rezultă în evitarea riscului de cauzare a unor ingerințe nejustificate în dreptul la libera exprimare și contribuie la onorarea de către State a obligației pozitive de a crea un mediu favorabil pentru participarea la dezbaterile publice care permit persoanelor să-și exprime opinia lor fără nici o frică.³⁰ De asemenea, această ajustare este în conformitate cu jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO), care afirmă că libertatea de exprimare ”este aplicabilă nu doar în cazul ”informației” sau ”ideilor” care sunt recepționate favorabil sau sunt considerate a fi inofensive sau tratate cu indiferență, dar și acelor opinii care ofensează, șochează sau deranjează Statul sau orice segment al populației.”³¹ În final, eliminarea sintagmei cu referire la onoarea și demnitatea națională, de asemenea va rezulta în conferirea unei clarități mai mari prezentei norme juridice, ceea ce este un aspect deosebit de important în cazul prevederilor ce stipulează aplicarea de pedepse penale, care trebuie să fie în conformitate cu principiul *nulla poena/nullum crimen sine lege*, garantat de Articolul 7 al CEDO.³²

39. Mai mult decât atât, includerea prevederii privind dezbinarea “non-pașnică”, în loc de simpla criminalizare a faptelor de instigare la dezbinare, inclusiv în bază de motive teritoriale, este o evoluție binevenită și în conformitate cu recomandările din Opinia din 2016. Totuși, trebuie să fie pasibile de aplicarea pedepsei penale doar faptele în urma cărora acțiunile de instigare la dezbinare teritorială violentă sau nepașnică pot să rezulte în cauzarea unor pericole iminente pentru pace și securitate.³³ Acestea fiind delimitate, este totuși preferabilă eliminarea în totalitate a sintagmei ce face referire la dezbinare.³⁴

²⁶ *Op. cit.* nota de subsol 2, par. 30 (Opinia din 2010).

²⁷ *Op. cit.* nota de subsol 1, par. 66-68 (Opinia din 2016).

²⁸ Convenția Internațională pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, adoptată de Adunarea Generală prin Rezoluția nr. 2106 (XX) din 21 decembrie 1965. Republica Moldova a aderat la această Convenție pe 26 ianuarie 1993.

²⁹ Convenția Europeană a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului (denumită în continuare CEDO), semnată pe 4 noiembrie 1950, care a intrat în vigoare pe 3 septembrie 1953. Moldova a ratificat CEDO pe 12 septembrie 1997.

³⁰ A se vedea Cauza *Dink c. Turciei*, Hotărârea CtEDO din 14 septembrie 2010 (Cererile nr. 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09 și 7124/09), par. 137, accesibile pe pagina web a Curții <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100383>.

³¹ Cauza *Handyside c. Regatului Unit al Marii Britanii*, Hotărârea CtEDO din 7 decembrie 1976 (Cererea nr. 5493/72) par. 49, disponibilă pe pagina web a Curții <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>.

³² Cauza *Kokkinakis c. Greciei*, Hotărârea CtEDO din 25 mai 1993 (Cererea nr. 14307/88), par. 37-41, 52: *Del Río Prada c. Spaniei* Hotărârea din 21 octombrie 2013 (Cererea nr. [42750/09](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127697)) par. 91-93, accesibilă pe pagina web <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127697>.

³³ Exprimarea opiniei poate fi pasibilă de pedeapsă pe motiv că a rezultat în punerea în pericol a securității naționale doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele trei criterii: (1) exprimarea opiniei are intenția de a instiga la acte iminente de violență; și (2) este posibil să constituie o instigare la asemenea acte de violență; și (3) există o legătură imediată și directă dintre exprimarea opiniei și probabilitatea comiterii acestor acte de violență; a se vedea declarațiile Raportorului Special al ONU privind libertatea opiniei și de exprimare, Reprezentantului OSCE privind libertatea instituțiilor mass-media, Organizației Statelor Americane (OAS), Raportorului Special privind libertatea de exprimare și a Comisiei Africane pentru Drepturile Omului și

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infracțiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

40. În același timp, un șir de recomandări precedente ale ODIHR nu au fost implementate.
41. În timp ce noul Proiect de modificare a legislației conține referirea la “instigare la violență” în conformitate cu recomandarea din Opinia din 2016,³⁵ Proiectul de lege nu include specificarea privind infracțiunile la care aceste acțiuni de instigare fac referire. Aceasta recomandare se conține în Opinia din 2010³⁶, precum și în Opinia din 2016.³⁷ Adicional, se recomandă includerea în cadrul normativ național a unor definiții robuste pentru un șir de termeni cheie, cum ar fi “ura”, “discriminarea”, “violența” și/sau “ostilitate”.³⁸
42. Noul Articol 346 din Codul penal reglementat în Proiectul de modificare a legislației conține referirea la instigare la “ură, violență și dezbinare non-pașnică” în bază unei liste relativ înguste de criterii. Acest aspect a fost criticat anterior în Opinia din 2016.³⁹ Opinia din 2016 prezintă argumente care susțin recomandarea de a include o listă comprehensivă de caracteristici protejate în cazul infracțiunilor de instigare la “ură, violență sau discriminare sau dezbinare non-pașnică”. Cel puțin, este necesar de a se lua în considerare includerea referirii la “culoare”, în conformitate cu prevederile exprese din Articolul 4 al CERD,⁴⁰ precum și a orientării sexuale sau identității de gen,⁴¹ religiei sau convingerilor religioase,⁴² și a dizabilității⁴³ în lista de criterii protejate. În mod ideal, pentru a spori coerența, accesibilitatea și claritatea prevederilor Codului penal, legiuitorul ar trebui să includă aceeași listă de criterii protejate și în cazul infracțiunilor de instigare la ură, violență, discriminare sau dezbinare non-pașnică, în mod similar infracțiunilor motivate de prejudecată.

Popoarelor (ACHPR), Raportului Special privind libertatea de exprimare și acces la informație, precum și Declarația comună din 2016 cu referire la libertatea de exprimare și la combaterea acțiunilor extremiste violente, 3 mai 2016, par. 2 (d) <http://www.osce.org/fom/237966> ; Principiul 6 din Principiile de la Johannesburg, Principiile privind libertatea de exprimare și securitatea națională (1995), <<http://www.refworld.org/docid/4653fa1f2.html>> , adoptate pe 1 octombrie 1995 de către un grup de experți în dreptul internațional, securitate națională și drepturile omului, convocat în baza Articolului 19, Centrul Internațional împotriva Cenzurării, în colaborarea cu Centrul de Studii Juridice Aplicate al Universității de la Witwatersrand, din Johannesburg și aprobată de către Raportorul Special al ONU privind libertatea opiniei și de exprimare. De asemenea, a se vedea, Raportul Secretarului General al ONU cu privire la protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale în cadrul operațiunilor de combatere a terorismului, A/63/337, 28 august 2008, par. 62, <http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/63/337>; Opinia preliminară a OSCE/ODIHR cu privire la Proiectul de lege de modificare a prevederilor normative ale Republicii Kazahstan “cu privire la combaterea extremismului și terorismului, elaborată pe data de 6 octombrie 2016, par. 21, accesibilă la pagina web <http://www.legislationline.org/documents/id/20060>; pentru o discuție detaliată cu referire la tipurile de discursuri ce promovează acțiunile violente și proporționalitatea pedepselor aplicabile a se vedea cauza *Stomakhin c. Rusiei*, Hotărârea CtEDO din 8 octombrie 2018, (Cererea nr. 52273/07) , par. 88-134, accesibilă pe pagina web a Curții <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-1827310> .

³⁴ *Op.cit.* nota de subsol 1, par. 71 (Opinia din 2016).

³⁵ *Ibid* par. 69-70, Recomandarea cheie D.

³⁶ *Op. cit.* nota de subsol 2 par. 37 (Opinia din 2010).

³⁷ *Op. cit.* nota de subsol 1 par. 70 (Opinia din 2016).

³⁸ *Ibid* par. 69-70, Recomandarea cheie D (Opinia din 2016).

³⁹ *Ibid* par. 77-80.

⁴⁰ *Ibid* par. 78.

⁴¹ *Ibid*.

⁴² *Ibid* par. 79.

⁴³ *Ibid*.

5.2 Acțiunile intenționate, îndemnul public îndreptate spre aplicarea altor practici discriminatorii

43. Ținem să menționăm că legiuitorul a decis să confere un caracter mai concret Articolului 346 din Codul penal, prin eliminarea referirii la limitarea “directă sau indirectă” a drepturilor sau stabilirea de avantaje.⁴⁴ Este salutar efortul de a obține o formulare mai concretă în cazul acestei prevederi ambigue. **Însă, după cum se menționează în par. 37 supra, prezentei norme juridice îi lipsește capacitatea de a se conforma criteriilor de previzibilitate și precizie juridică, reglementate expres de Articolul 7 al CEDO și respectiv de jurisprudența CtEDO, fiind recomandată eliminarea în totalitate a referirilor la limitarea drepturilor și stabilirea de avantaje pentru persoane, optând în locul acestora pentru includerea unei definiții clare a ceea ce se subînțelege prin termenul ”discriminare” în scopurile aplicării Codului penal.**⁴⁵
44. Noul Articol 346 din Codul penal include, asemenea Proiectului de modificare a legislației din 2016, ”acțiunile intenționate, îndemnul public” care pot rezulta în ”limitarea drepturilor sau stabilirea de avantaje persoanelor” [în cadrul Proiectului de modificare a legislației din 2016 fiind inclusă și referirea la limitările și avantajele cu caracter direct sau indirect] în funcție de o listă atotcuprinzătoare de criterii protejate. Spre deosebire de Proiectul de modificare a legislației din 2016, Articolul nou de asemenea include sintagma “diseminarea informației sau alte forme de punere la dispoziția publicului, inclusiv prin intermediul mass-media, în formă scrisă sau prin intermediul unui sistem informatic” îndreptate spre limitarea drepturilor sau stabilirea de avantaje persoanelor. Formula utilizată în textul Proiectului de lege cu referire la Articolul 346 din Codul penal a fost deja criticată în Opinia din 2016,⁴⁶ iar includerea sintagmei formulate foarte general privind ”diseminarea informației” și alte forme de punere la dispoziția publicului conferă prezentei norme juridice un caracter și mai problematic, atât sub aspectul previzibilității juridice și a preciziei legii penale, cât și sub aspectul limitelor permisibile ale libertății de exprimare. **Se recomandă abținerea de la utilizarea unor sintagme cu asemenea formulări atotcuprinzătoare, așa cum s-a menționat deja anterior, deoarece acestea ar putea rezulta în pornirea unor cauze penale arbitrare împotriva persoanelor care se exprimă critic față de un anumit partid politic sau opinie politică, sau sancționare pentru lansarea de comentarii asupra unor tematici politice de natură generală, cum ar fie inegalitatea socială sau modul de distribuire a bunăstării sau pentru criticarea unor persoane specifice, ce dețin putere mai mare sau sunt mai înstărite decât persoanele care le critică.**⁴⁷
45. **Adițional, acestor aspecte sunt aplicabile aceleași argumente împotriva includerii unor liste exagerat de amănunțite, după cum s-a menționat mai sus în par. 24-28, precum se reiterează aceeași recomandare privind necesitatea îngustării spectrului de caracteristici protejate incluse în lista prezentă, lăsând doar o listă succintă de**

⁴⁴ În timp ce Proiectul de lege supus analizei în 2016 conține interzicerea acțiunilor orientate pe “limitarea, fie directă sau indirectă, a drepturilor sau stabilirea de avantaje persoanelor în bază de [caracteristicile protejate]”, prezentul Proiect de lege conține prevederi pentru sancționarea acțiunilor, îndemnilor la acțiuni și a diseminării informației orientate pe “limitarea drepturilor sau pe stabilirea de avantaje persoanelor în bază de [caracteristici protejate]”.

⁴⁵ Ibid. par. 73.

⁴⁶ Ibid par. 81-82.

⁴⁷ *Op cit.* nota de subsol 1, par. 82 (Opinia din 2016); *op. cit.* nota de subsol 2, par. 35-36 (Opinia din 2010).

caracteristici imuabile aplicabile. Lista de caracteristici stipulată în Articolul 346 este, la fel, excesiv de amănunțită, conferind acestei liste un caracter și mai atotcuprinzător. Se recomandă, asemenea analizei relevante în cazul Articolelor 134¹⁴ și 46², eliminarea sintagmelor cu caracter excesiv de deschis din Articolul 346.

46. Nici Proiectul prezent de modificare a legislației nu conține excepțiile de la răspunderea penală și nici circumstanțele atenuante în cazul unui discursuri sau dezbateri publice efectuate cu bună credință pe tematici de interes public, fie cu caracter religios, educațional, științific, politic sau de altă natură.⁴⁸ Se recomandă includerea acestor excepții.

6. Propaganda genocidului și a crimelor împotriva umanității

47. Noul Articol 135² din Codul penal criminalizează “[p]ropaganda genocidului sau a infrațiunilor împotriva umanității, adică răspândirea informației sau orice alte acțiuni publice orientate spre negarea, minimalizarea grosolană, încuviințarea ori justificarea infrațiunilor de genocid sau ale infrațiunilor împotriva umanității recunoscute printr-o hotărâre a unui tribunal internațional înființat prin instrumente internaționale și a cărui competență este recunoscută de către Republica Moldova...”. În esență, această prevedere completează Capitolul I din Partea specială a Codului penal, cu titlul de “Infrațiuni contra păcii și securității omenirii, infrațiunile de război” și, în mod specific, Articolul 135 ce prevede infrațiunea de genocid și Articolul 135¹ privind infrațiunile (crimele) împotriva umanității.
48. Articolul 135² este unul problematic sub mai multe aspecte. În primul rând, acesta este prea vag pentru a se alinia principiului de securitate juridică, previzibilitate și precizie a legii penale. Sintagma ”diseminarea informației...orientate spre [...] justificarea” unui act de genocid sau ale infrațiunilor împotriva umanității recunoscute ”printr-o hotărâre a unui tribunal internațional înființat prin instrumente internaționale și a cărui competență este recunoscută de către Republica Moldova...” poate îngloba o multitudine de acțiuni diverse, fiecare din acestea fiind dificil de prevăzut sau urmărit. Utilizarea unor norme juridice cu un asemenea caracter atotcuprinzător și ambiguu generează riscul implementărilor abuzive și excesiv de largi. În Proiect lipsește o definiție robustă a ceea ce legea penală subînțelege prin sintagma ”diseminarea informației”, precum și dacă este necesară sau nu prezența elementului unei diseminări publice a informației (sau dacă, de exemplu, diseminarea informației în cadrul unui grup privat de persoane de asemenea este pasibilă de pedeapsă penală în baza acestei norme juridice).
49. Persoanele trebuie să înțeleagă din conținutul unei norme juridice aplicabile și, dacă este cazul, după obținerea consultației juridice și prin intermediul interpretării asigurate de instanța de judecată, care din faptele comise sunt pasibile de pedeapsă penală în baza legii penale și care este pedeapsa penală aplicabilă în caz de comitere a acestor fapte.⁴⁹ Chiar dacă se prezumă că printr-o „hotărâre finală a unui tribunal internațional înființat

⁴⁸ A se vedea op. cit. nota de subsol 1, par. 76 (Opinia din 2016).

⁴⁹ A se vedea, de exemplu, cauza *Cantoni c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 11 noiembrie 1996 (Cererea nr. 17862/91), par. 29, accesibilă pe pagina web a Curții <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58068>.

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infracțiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

prin instrumente internaționale și a cărei competență este recunoscută de către Republica Moldova” se are în vedere orice instanță internațională penală sau tribunal creat în bază de tratate internaționale ale căror jurisdicție este recunoscută de Moldova, această prevedere ar putea fi aplicabilă unui șir semnificativ de situații și țări.

50. Adițional, prevederea actului legislativ nu conține avertismentul că acțiunile în cauză trebuie să fie comise de o manieră prin care să existe o instigare la violență sau ură împotriva unui grup de persoane care dețin în profilul său caracteristicile protejate⁵⁰ sau într-un mod prin care se aduce atingere ordinii publice.⁵¹
51. CtEDO și Comisia Europeană pentru Drepturile Omului au examinat un șir de cauze cu referire la legile naționale care reglementau negarea Holocaustului și care conțineau alte prevederi privind infracțiunile comise de Germania Nazistă. Curtea fie a declarat cererile ca fiind incompatibile *ratione materiae* cu prevederile articolului 17 al CEDO, care reglementează excluderea din domeniul de protecție al Convenției a actelor ce sunt incompatibile cu valorile declarate de Convenție, sau a motivat în deciziile sale că ingerința în dreptul la libera exprimare a reclamantului a fost una necesară într-o societate democratică și, prin urmare, nu constituie o ingerință arbitrară în exercitarea drepturilor omului sau libertăților fundamentale ale reclamantului.⁵²
52. În cauzele care nu se refereau la crimele comise de naziști, CtEDO a pronunțat hotărâri prin care criminalizarea unor discursuri care negau anumite evenimente istorice a fost declarată ca fiind o ingerință arbitrară în exercitarea dreptului stipulat în Articolul 10 al CEDO. Curtea a enumerat factorii care trebuie luați în considerare la determinarea faptului dacă ingerința în exercitarea dreptului reglementat de articolul 10 al CtEDO este considerată a fi necesară într-o societate democratică: Curtea a examinat modul de formulare a discursurilor în cauză, structura acestor discursuri, interesele specifice sau drepturile încălcate prin declarațiile vizate, posibilul impact cauzat de discursurile pronunțate, precum și intervalul de timp care s-a scurs de la momentul când au avut loc respectivele evenimente istorice.⁵³
53. **Se recomandă de a se lua măsuri pentru a conferi o formulă mai concretă prevederilor din Articolul 135², prin definirea inechivocă și delimitarea faptelor penale pasibile de pedeapsă penală prin reglementări ce fac ca infracțiunile să fie ușor de identificat și care să ia în considerare recomandările sus-menționate. Cel**

⁵⁰ De exemplu, Articolul 20 par. 2 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP); Decizia Cadru al Consiliului nr. 2008/913/JHA din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și exprimări ale rasismului și xenofobiei prin intermediul legii penale.

⁵¹ De exemplu, articolul 130 par. 3 din Codul penal al Germaniei.

⁵² Cauza *Garaudy c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 24 June 2003 (Cererea nr. 65831/01), accesibilă pe pagina web <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44357>; , *Witzsch c. Germaniei* (nr. 2), Hotărârea din 13 decembrie 2005 (Cererea nr. 7485/03) accesibilă pe pagina web <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-72786&filename=001-72786.pdf&TID=ozrxydcxik>; de asemenea, a se vedea Opinia Interimară Comună a Comisiei de la Veneția – OSCE/ODIHR cu privire la Legea Ucrainei “cu privire la condamnarea actelor comise de regimurile comuniste și național-socialiste (naziste) și interzicerea propagandei simbolurilor acestora” (din 21 decembrie 2015) par. 92, accesibilă pe pagina web http://www.legislationline.org/documents/id/19884_pars_45-46; pentru a consulta jurisprudența CtEDO cu referire la discursul de ură și articolul 17 a se vedea cauza *M’Bala M’Bala c. Franței*, Hotărârea din 20 octombrie 2015 (Cererea nr. 25239/13) , accesibilă la <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158752>

⁵³ De exemplu, Cauza *Perinçek c. Elveției*, Hotărârea din 15 octombrie 2015 (Cererea nr. 27510/08), par. 215 și consecutive, accesibilă pe pagina web <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158235>.

puțin, Proiectul de modificare a legislației ar trebui să se centreze pe declarațiile făcute într-un mod care constituie instigare la acte de violență.

54. Articolul 135² din Proiectul de modificare a legislației conține aliniatul 2, care exclude din domeniul de acțiune a legii penale aceleași fapte săvârșite în cadrul activităților de cercetare științifică. Aceasta este o excepție importantă, ce are intenția de a nu suprima dezbaterile publice și de a garanta independența cercetărilor științifice.⁵⁴ **Totuși, Proiectul de modificare a legislației ar trebui de asemenea să garanteze că nu vor fi restricționate nici libertatea exprimării artistice sau libertatea din domeniul educațional.**⁵⁵ În același timp, CtEDO s-a pronunțat, în contextul cauzelor care vizau negarea Holocaustului, că însăși negarea faptului că au existat anumite evenimente istorice demonstrabile nu va fi considerată drept fiind parte a cercetărilor istorice sau științifice.⁵⁶

7. Comentariile finale

55. Măsurile legislative prin care sunt reglementate infracțiunile motivate de prejudecată sunt cele mai eficiente atunci când legiuitorul este conștient și a examinat cu atenție contextul istoric și social din țara lor, iar legislația este elaborată și ajustată astfel încât să fie conferită o protecție specială acelor grupuri care sunt cel mai des victime ale ”infracțiunilor motivate de ură”. Mai mult decât atât, după modificarea legislației, domeniul ”infracțiunilor motivate de ură” urmează a fi monitorizat constant pentru a observa dacă legislația este implementată, precum și modul de implementare a acesteia.
56. În prezenta Opinie se reiterează că reușita și eficiența oricărei legi, și în special a legislației ce vizează infracțiunile motivate de prejudecată, depinde de voința politică de a o implementa și necesită să fie însoțită de alte măsuri prin care să se asigure informarea populației despre conceptul infracțiunilor motivate de prejudecată, iar judecătorii, procurorii și organele de aplicare a legii trebuie să cunoască întregul spectru de subtilități ale acestora. Este de o importanță crucială asigurarea măsurilor educaționale și a instruirilor corespunzătoare în domeniul vizat și a celui privind toleranța și nediscriminarea. Este necesară elaborarea unor îndrumare sub formă de linii directoare sau prin folosirea altor instrumente, fie în cadrul Codului penal sau în afara acestuia, privind modalitatea de identificare a motivării de prejudecată.

57. Urmărirea penală în cazul potențialelor infracțiuni comise din motive de prejudecată va depinde de asemenea în mare măsură de gradul de încredere a societății respective în organele de aplicare a legii, precum și în sistemul de justiție penală. Dacă instituțiile sunt percepute ca fiind părtinitoare sau corupte, persoanele fizice, în special care fac parte din grupurile marginalizate, nu vor raporta comiterea acestor infracțiuni. Sporirea gradului de încredere în sistemul de justiție penală de asemenea necesită ca

⁵⁴ A se vedea Opinia Interimară Comună a Comisiei de la Veneția – OSCE/ODIHR cu privire la Legea Ucrainei “cu privire la condamnarea actelor comise de regimurile comuniste și național-socialiste (naziste) și interzicerea propagandei simbolurilor acestora” (din 21 decembrie 2015) par. 92, accesibilă pe pagina web <http://www.legislationline.org/documents/id/19884>.

⁵⁵ A se vedea, de asemenea, *ibid*, par. 89.

⁵⁶ Cauza *Garaudy c. Franței*, Hotărârea CtEDO din 24 iunie 2003 (Cererea nr. 65831/01), accesibilă pe pagina web <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-44357>;

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

sistemul și actorii din cadrul acestuia să reprezinte societatea în întregime, de asemenea sub aspectul diversității și a echilibrului de gen.⁵⁷

58. Adicional, se recomandă de asemenea dezagregarea datelor oficiale, care să reflecte numărul de infracțiuni comise din motive de prejudecată, precum și pe categorii de victime în funcție de etnie, gen, religie etc., suplinind asemenea statistici prin elaborarea de studii pentru a evidenția aspectele de victimizare în cadrul infracțiunilor comise, care ar putea oferi o clarificare a motivelor ce stau la baza atitudinii de șovăire a victimelor de a raporta infracțiunile motivate de prejudecată și pentru ca organele de drept să poată fi informate despre experiențele acestor persoane.⁵⁸ Colectarea datelor statistice relevante și a altor date privind infracțiunile motivate de prejudecată, inclusiv sub formă de manifestări violente ale rasismului, discriminării și anti-Semitismului, face parte din angajamentele asumate față de OSCE.⁵⁹

59. În final, recomandările la nivel internațional reflectă necesitatea unei participări directe și comprehensive a tuturor instituțiilor justiției penale, a societății civile, în special a reprezentanților grupurilor marginalizate și minoritare, precum și a altor actori pe parcursul întregului proces de modificare a cadrului legislativ și de combatere a infracțiunilor motivate de prejudecată.⁶⁰ Respectiv, legiuitorul și specialiștii în elaborarea de politici din Moldova trebuie să se asigure de faptul că toate persoanele vizate și părțile interesate sunt deplin informate și au acces la consultările relevante, precum și că au posibilitatea de a prezenta opiniile sale în cursul înaintării Proiectului de modificare a legislației. Crearea dialogului deschis și inclusiv și facilitarea discuțiilor publice va spori gradul general de înțelegere a diversilor factori implicați, va spori încrederea și asimilarea legilor adoptate, ceea ce va rezulta ulterior în implementarea mai reușită a acestora.

[SFÂRȘIT DE TEXT]

⁵⁷ *Op. cit.*, nota de subsol 6, pag. 12 (Îndrumarul practic al ODIHR din 2009 ODIHR cu privire la infracțiunile motivate de ură).

⁵⁸ Agenția Uniunii Europene pentru Drepturile Fundamentale (FRA), Raport privind asigurarea vizibilității infracțiunilor motivate de ură în spațiul Uniunii Europene: recunoașterea drepturilor victimelor”, 2012 (denumită în continuare “Raportul UE FRA din 2012 privind asigurarea vizibilității infracțiunilor motivate de ură”), pag. 11, accesibilă pe pagina web http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2012_hate-crime.pdf.

⁵⁹ *Op. cit.*, nota de subsol 3 (Decizia Consiliului de Miniștri al OSCE nr. 4/03) și par. 14 (c) din Decizia Consiliului de Miniștri al OSCE nr. 13/06 cu referire la Combaterea intoleranței și discriminării și promovarea respectului mutual și a înțelegerii, adoptată la Întrevederea Consiliului de Miniștri de la Bruxelles din data de 5 decembrie 2006, accesibilă la <http://www.osce.org/mc/23114?download=true>.

⁶⁰ *Op. cit.*, nota de subsol 6, pag. 13-14 (Îndrumarul practic al ODIHR din 2009 cu referire la Infrațiunile motivate de ură).

ANEXĂ 1

Proiect

LEGE
pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. - Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 77 alineatul (1) litera d) cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudecată, dispreț sau ură”.

2. Se completează cu art. 134¹⁴, cu următorul cuprins:

„**Articolul 134¹⁴**. Motive de prejudecată, dispreț sau ură

Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă a acestuia generată din motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, avere, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice, apartenență sau neapartenență la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, stare de sănătate, vîrstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau față de persoanele care acordă suport persoanelor ce pot fi individualizate printr-un asemenea criteriu ori se asociază cu acestea.”

3. La articolul 135¹ alineatul (1) litera e), cuvintele „formă de violență sexuală” se substituie cu cuvintele „acțiune violentă cu caracter sexual”.

4. Se completează cu articolul 135² cu următorul cuprins:

„**Articolul 135²**. Propaganda genocidului ori a infracțiunilor împotriva umanității

(1) Propaganda genocidului ori a infracțiunilor împotriva umanității, adică răspîndirea informației, inclusiv prin intermediul unui sistem informatic sau orice alte acțiuni publice orientate spre negarea, minimalizarea grosolană, încuviințarea ori justificarea infracțiunilor de genocid sau ale infracțiunilor împotriva umanității recunoscute printr-o hotărâre a unui tribunal internațional înființat prin instrumente internaționale și a cărui competență este recunoscută de către Republica Moldova,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 3 ani aplicată persoanei fizice, persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 5000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani sau cu lichidarea ei.”

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

(2) Nu se consideră propagandă a genocidului ori a infrațiunilor împotriva umanității fapta săvârșită în cadrul activității de cercetare științifică.

5. La articolul 145, alineatul (2) litera l), cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudată, dispreț sau ură”.

6. La articolul 151 alineatul (2) litera i), cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudată, dispreț sau ură”.

7. La articolul 152, alineatul (2) litera j), cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudată, dispreț sau ură”.

8. La articolul 155:

alineatul unic devine alineatul (1);

la alineatul (1) după cuvintele „sau a sănătății” se completează cu cuvintele „săvârșită inclusiv prin intermediul unui sistem informatic”;

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudată, dispreț sau ură,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 2 la 4 ani.”.

9. Articolul 158 alineatul (3) se completează cu litera g) cu următorul cuprins:

„g) din motive de prejudată, dispreț sau ură.”.

10. Articolul 160 alineatul (3) se completează cu litera d) cu următorul cuprins:

„d) au fost săvârșite din motive de prejudată, dispreț sau ură.”.

11. La articolul 162 se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudată, dispreț sau ură

se pedepsește cu amendă în mărime de la 600 la 900 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 240 de ore.”;

12. La articolul 163 se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudată, dispreț sau ură

se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 până la 3 ani.”;

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

13. Articolul 164 alineatul (2) se completează cu litera h) cu următorul cuprins:
„h) din motive de prejudecată, dispreț sau ură.”

14. Articolul 165, alineatul (2) se completează cu litera h) cu următorul cuprins:
„h) din motive de prejudecată, dispreț sau ură.”

15. Articolul 166 alineatul (2) se completează cu litera d¹) cu următorul cuprins:
„d¹) din motive de prejudecată, dispreț sau ură.”

16. La articolul 166¹, alineatul (2) se completează cu litera h), cu următorul cuprins:

„h) săvârșite din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”

17. La articolul 171 alineatul (2) se completează cu litera g), cu următorul cuprins:
„g) săvârșit din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”

18. La articolul 172 alineatul (2) se completează cu litera h), cu următorul cuprins:
„h) săvârșite din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”

19. La articolul 173:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 4 ani.”

20. Articolul 184 alineatul (2) se completează cu litera b¹) cu următorul cuprins:
„b¹) săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”

21. Articolul 187 alineatul (2) se completează cu litera g), cu următorul cuprins:
„g) din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”

22. Articolul 188 alineatul (2) se completează cu litera g) cu următorul cuprins:
„g) din motive de prejudecată, dispreț sau ură”

23. Articolul 193:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 pînă la 1500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.”.

24. La articolul 197, alineatul (2) litera b), cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudecată, dispreț sau ură”.

25. Articolul 206 alineatul (2) se completează cu litera g) cu următorul cuprins:

„g) de motive de prejudecată, dispreț sau ură.”.

26. La articolul 222, alineatul (2) litera b), cuvintele „ură socială, națională, rasială sau religioasă” se substituie cu cuvintele „prejudecată, dispreț sau ură”.

27. Articolul 282 se completează cu alineatul (1¹) cu următorul cuprins:

„(1¹) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se pedepsește cu închisoare de la 6 la 9 ani.”.

28. Articolul 287 alineatul (2) se completează cu litera d) cu următorul cuprins:

„d) din motive de prejudecată, dispreț sau ură;”.

29. Articolul 346 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 346.** Acțiunile intenționate îndreptate spre

incitarea la ură, discriminare sau dezbinare

Acțiunile intenționate, îndemnurile publice, diseminarea informației sau alte forme de punere la dispoziția publicului, inclusiv prin intermediul mass-media, în formă scrisă sau prin intermediul unui sistem informatic, îndreptate spre incitarea la ură, violență ori discriminare sau spre dezbinarea non-pașnică națională, teritorială, etnică, rasială sau religioasă, precum și spre limitarea drepturilor ori stabilirea de avantaje persoanelor, în funcție de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, avere, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau de orice altă natură similară, naștere sau descendență, dizabilitate, stare de sănătate, vârstă, orientare sexuală, identitate de gen sau orice alt criteriu similar,

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infracțiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 500 pînă la 600 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 an pînă la 3 ani.”.

Art. II. - Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6, art.15), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 43 alineatul (1) se completează cu litera h) cu următorul cuprins:
„h) săvîrșirea contravenției din motive de prejudecată, dispreț sau ură.”.
2. Se completează cu capitolul V¹ cu următorul cuprins:

„Capitolul V¹

**ÎNȚELESUL UNOR TERMENI
SAU EXPRESII ÎN PREZENTUL COD**

Articolul 46¹. Dispoziții generale

Ori de cîte ori legea contravențională folosește un termen sau o expresie dintre cele definite în prezentul capitol, înțelesul lor este conform prevederilor ce urmează.

Articolul 46². Motive de prejudecată, dispreț sau ură

Prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă a acestuia generată din motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, avere, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice, apartenență sau neapartenență la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, stare de sănătate, vîrstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau față de persoanele care acordă suport persoanelor ce pot fi individualizate printr-un asemenea criteriu ori se asociază cu acestea.”.

3. La articolul 69:

la alineatul (1), după cuvintele „în public” se completează cu cuvintele „inclusiv prin intermediul unui sistem informatic”;

la alineatul (2), după cuvîntul „mass-media” se completează cu cuvintele „în formă scrisă sau prin intermediul unui sistem informatic”;

se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Faptele prevăzută de alineatul (1) sau (2) săvîrșite din motive de prejudecată, dispreț sau ură,

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infracțiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

se sancționează cu amendă de la 18 la 30 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 pînă la 60 de ore.”.

4. La articolul 70:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Fapta prevăzută de alineatul (1) săvîrșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se sancționează cu amendă de la 72 la 90 de unități convenționale aplicată persoanei fizice sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 pînă la 60 de ore, sau cu arest contravențional de pînă la 15 zile, cu amendă de la 180 la 240 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere cu privarea de dreptul de a deține anumite funcții sau de dreptul de a desfășura anumite activități pe un termen de la 6 luni la un an.”.

5. La articolul 75, alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Fapta prevăzută de alineatul (1) săvîrșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se sancționează cu amendă de la 48 la 72 de unități convenționale.”.

6. Articolul 78 se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Faptele prevăzute de alineatul (1) sau (2) săvîrșite din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 pînă la 60 de ore, sau cu arest contravențional pînă la 15 zile.”.

7. La articolul 104:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

„(2) Fapta prevăzută de alineatul (1) săvîrșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se sancționează cu amendă de la 48 la 72 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 pînă la 60 de ore.”.

8. La articolul 354:

alineatul unic devine alineatul (1);

se completează cu alineatul (2) cu următorul cuprins:

Opinia OSCE/ODIHR referitor la Proiectul de lege pentru modificarea și completarea prevederilor normative ale Republicii Moldova cu privire la “Infrațiunile motivate de ură și negarea holocaustului”

„(2) Fapta prevăzută de alineatul (1) săvârșită din motive de prejudecată, dispreț sau ură

se sancționează cu amendă de la 48 la 72 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 pînă la 60 de ore.”.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI